

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-633-1-31>

ECONOMIC PROBLEMS IN THE DEVELOPMENT OF HROMADAS IN UKRAINE DURING MARTIAL LAW

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ В РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Економічний розвиток територіальних громад (ТГ) в Україні стикається з низкою системних проблем, які стримують їхню самодостатність та стійкість. Ці проблеми часто є наслідком історичних особливостей, незавершеності реформ та зовнішніх викликів, ключовим серед яких є російське вторгнення.

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» місцеве самоврядування в Україні – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об’єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України [1].

Багато громад, особливо сільські, мають невелику кількість великих підприємств і обмежені джерела доходів, що призводить до залежності від державних трансфертів та обмежує здатність вирішувати окремі питання місцевого значення.

Також важливим фактором є труднощі із залученням кредитних ресурсів, приватних інвестицій та грантів для реалізації великих інфраструктурних та соціальних проєктів.

Одним із важливих показників успішної та стабільної роботи певної територіальної громади є залучення іноземних інвестицій в громаду. При залученні іноземного капіталу у діяльність територіальної громади України місцеві органи влади мають виконувати ряд функцій:

1) Розробка стратегії залучення інвестицій – визначення пріоритетних напрямів для приваблення іноземних інвестицій, а також визначення методів інвестування.

2) Інформування інвесторів – розроблення ефективної системи інформування іноземних інвесторів про можливості та перспективи інвестування в територіальну громаду, а також про законодавство, що регулює інвестиційну яльність.

3) Привернення уваги інвесторів – організація міжнародних презентацій, конференцій, семінарів, які привернуть увагу іноземних інвесторів, створення привабливого іміджу громади для іноземних інвесторів.

4) Забезпечення підтримки інвесторів – створення умов для ефективного функціонування іноземних інвесторів, забезпечення допомоги в оформленні необхідних документів та розв'язанні проблемних питань.

5) Моніторинг і контроль – ведення моніторингу і контролю за використанням інвестицій, встановлення механізмів контролю за ефективністю витрат та результативністю проєктів.

За словами Ірини Гринчишин [2]: «Інвестиційний потенціал територіальних громад представляє собою комплекс об'єктивних умов (природних, економічних і соціальних) та доступних внутрішніх ресурсів (фінансових, трудових і виробничих), які потрібні для реалізації інвестиційної діяльності з метою забезпечення сталого розвитку громади».

В умовах повномасштабної війни, значні бюджетні кошти громад переорієнтовані на підтримку Сил оборони та ліквідацію наслідків бойових дій, що зменшує ресурси для розвитку.

Значні екологічні збитки, заподіяні війною, становлять виклик для стійкості та стабільності громад. Середній показник негативних наслідків війни для екологічної ситуації у 32 громадах становить 4,8 з 10 (за шкалою від 0 – мінімальні збитки до 10 – максимальні збитки). Забруднення повітря виявилось серйозною проблемою в більшості громад (70% ключових інформантів виявили стурбованість цим питанням). Зазначені проблеми особливо гостро стоять у прифронтових та визволених від окупації громадах [3].

Ще одним викликом під час війни для територіальних громад став відтік кваліфікованих кадрів та молоді, які й до війни часто виїжджали до більших міст або за кордон у пошуках кращих умов праці та вищої заробітної плати, що створює дефіцит спеціалістів у громадах.

Варто відмітити, що державна влада достатньо швидко врегулювала діяльність державних органів та місцевого самоврядування в умовах воєнного стану. Парламент прийняв законопроект №7153, який спрощує функціонування місцевого самоврядування та Уряду у період воєнного стану. Закон надіслано Президентові України на підпис [4].

Також 20 квітня Верховна Рада прийняла за основу законопроект № 7269 про внесення змін до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» щодо функціонування місцевого самоврядування у період дії воєнного стану. Проект передбачає врегулювання здійснення повноважень ОМС в умовах воєнного стану, спрощення процедури прийняття кадрових рішень щодо посад в ОМС, посад керівників суб'єктів комунального сектору економіки [5].

Важливим для стійкості територіальних громад став прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану» від 12 травня 2022 № 2259-IX про неприпустимість припинення повноважень органів державної влади, інших державних органів в умовах воєнного стану [6].

За умов необхідності розв'язання складних проблем воєнного стану суттєво підвищено ефективність взаємодії між органами державної влади, керівництвом територіальних громад та представниками громадських і волонтерських організацій. Зокрема налагоджено механізм економічної підтримки Збройних Сил України, здійснено успішну релокацію частини бізнесу із зони бойових дій і сусідніх із нею територій у західні регіони, проводиться евакуація цивільного населення.

Це є свідченням ефективності такої самоорганізації суспільства, як місцеве самоврядування. Досвід, набутий Україною за час війни, демонструє беззаперечну перевагу самоорганізації населення перед централізованим управлінням.

Надалі успіх розвитку територіальних громад значною мірою буде залежити від їхньої здатності диверсифікувати економіку, залучати інвестиції та розвивати людський капітал, що вимагає ефективного управління та підтримки як з боку держави, так і міжнародних партнерів.

Література:

1. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Гринчишин І. М. Добробут територіальної громади: фінансове забезпечення в умовах нової парадигми регіонального розвитку / за наук. ред. І. З. Сторонянської; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України». Львів, 2020. 380 с
3. д-р Катерина Івашенко-Стаднік, д-р Ільке Дарлі-Хастингс. Вплив війни:прифронтові громади та їх стійкість, Київ, 2024. URL: https://PUB_Impact-of-War-Hromada_UKR_FIN.pdf
4. Проект Закону про внесення змін до Законів України «Про центральні органи виконавчої влади» та «Про правовий режим воєнного стану» щодо забезпечення керованості державою в умовах воєнного стану від 13.03.2022 № 7153. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/39203>
5. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» щодо функціонування місцевого самоврядування у період дії воєнного стану від 12.05.2022 № 2259-IX. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/39399>
6. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану» від 12 травня 2022 № 2259-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2259-20#Text>